

מתוך דברי מורנו המשגיה שליט"א בועד לאברכים ליל שישי פרשת כי תצא תשפ"ו ישיבת מיר ברכפלד

שבת שקולה

כנגד כל מצוות שבתורה

רואים בחז"ל שיש מצוות שהתורה נתנה להם משקל מיוחד. אחד המצוות זה מצוות שבת. "אמר רבי אלעזר בר אביןא, מצינו בתורה ובגביאים ובכתובים ששקולה שבת כנגד כל המצוות... אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אם תזכו לשמור שבת מעלה אני עליכם כאלו שמתם כל המצוות שבתורה, ואם חללתם אותה מעלה אני עליכם כאלו חללתם כל המצוות. וכן הוא אומר (ישעיה נז, ב): שִׁמְרֵם שֶׁבֶת מִחֲלָלוֹ וְשִׁמְרֵם יְדוּ מַעֲשוֹת כָּל רָע, בַּעֲת שְׂאֵדָם שׁוֹמְרֵי אֶת הַשַּׁבָּת, גּוֹזֵר גִּזְרָה וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַיְמָהּ, שְׁנֵאמַר (ישעיה נח, יג): אִם תָּשִׁיב מִשְׁבֶּת רְגֶלְךָ, מִה כְּתִיב אַחֲרָיו (ישעיה נח, יד): אֲזִי תִתְעַנֵּג עַל ה', כִּמָּה דְתִימָא (תהלים לו, ז): וְהִתְעַנֵּג עַל ה' וְיָתֵן לָךְ מִשְׁאֵלֹת לְבָבְךָ" (שמו"ר כה, יב).

החפץ חיים מביא חז"ל: "ואחז"ל כל המשמר את השבת כאלו מקיים כל התורה וכל המחלל את השבת כאלו כפר בכל התורה כולה" (מחנה ישראל פ"י ז).

הרמב"ם כותב: "השבת ועבודת כוכבים ומזלות כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצוות התורה. והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובינינו לעולם. לפיכך כל העובר על שאר המצוות הרי הוא בכלל רשעי ישראל. אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודת כוכבים ומזלות ושניהם פְּעוּבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת לְכָל דְּבָרֵיהֶם" (הלכות שבת פרק

לי הלכה טו).

שתי שבתות ומיד נגאלין

אמר רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל: "נמצאים אנו שבועים לפני ראש השנה ומזכירים אנו תמיד מאמר חז"ל (שבת קיח ע"ב) "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים", ואם כן שתי שבתות אחרונות של השנה לו נשמרם כראוי היינו זוכים לגאולה

העתיקה, ומשום הכי מחובתנו להזהר במיוחד בשתי שבתות אלו בשמירת שבת. זכורני בקעלם בשנה הראשונה בהייתי שם היתה הקבלה המרפזית ביוה"כ להזהר בשמירת שבת" (אור יחזקאל - ימים נוראים - שמירת שבת).

ואם בכל שנה ושנה מצינו שרבותינו עשו מזה עסק, צריכים לדעת שבזאת השנה יש לנו עניין חשוב מאוד לעשות עסק משבת יותר משנים אחרות.

ידוע מה שה"ערוך לנר" (בספרו מנחת עני פרשת האזינו) כתב שמצינו בסדר הדורות של כלל ישראל, ששנים שראש השנה חל להיות בשבת היו שנים מאוד משמעותיות לכלל

את דברי ה"ערוך לנר" הזה,

מסתמא יזכירו אותו הרבה ביום ראש השנה,

אך החכמה היא להזכיר אותו עכשיו,

שיש לנו עוד כמה שבתות עד ראש השנה,

ואם אנחנו נתחזק בשמירת השבת בכל החלקים

שנוגעים לנו, ודאי שאנחנו באים

עם הזכות הזאת של השבת.

ישראל. ההצלחות הגדולות של כלל ישראל היו בשנים שראש השנה חל להיות בשבת, וכנגד זה גם שנים קשות לכלל ישראל היו בשנים שראש השנה חל להיות בשבת. שני שנים שנחרב בית המקדש, היה ראש השנה בשבת. ומאידך מחילת עוון העגל היה בשנה שחל ראש השנה בשבת, וכן הקמת המשכן. לפי"ז חוקר הערוך לנר, ראש השנה בשבת, זה סימן טוב או לא?

עונה הערוך לנר עפ"י משל, וז"ל: "ויובן זה במשל שר אחד בעבודת המלך חטא והמלך קצף עליו עד מאד וצוה להשופטים לדון כפי שורת הדין וילך השר לבקש לו מליצים היותר טובים שיעמדו לו בשעת דינו אבל המליצים שמטו להם אחד אחד ולא נשאר איש שרצה לקבל עליו המשרה הזאת

באמנם כי אין לו התנצלות ואחת דתו להעניש והשר בראותו כי אין איש עומד לו בשעת דחקו ויצר לו מאד ויגד לאשתו את כל הדברים האלה ותנחמהו אשתו ותאמר אליו למה פניך נופלים ומה לך פנות אל המליצים הלא אנכי יוצאת ובאה בחצר בית המלך הפנימית וגם שם לי אוהבת קשורה בנפשי שתעמד בעת צרתי השקט ושמע אנכי אדבר לך אל המלך ואל השפטים. ויהי כן כאשר אמרה וכשהגיע יום הדין ותעמד האשה למליצה טובה בצד אשה ומשפט השר נחרץ לזכותו.

ואך ימים מועטים עברו והנה גם שר אחר בעבודת המלך חטא כחטא שר הראשון וגם אותו צוה המלך להתניצב לפני השופטים שיעבר עליו המשפט ויאמרו לו אוהביו לך נא ובקש לך איש שימליץ בעדך לפני השופטים. והשר בזכרו כי זה זמן קצר אשר גם חבירו צדק בדין צחק להם והשיב הלא גם לאשתי מכירים רבים בחצר בית המלך גם היא תדבר טוב עלי אל המלך והשופטים וגם אני אצא נקי. אמנם השר האחרון הזה היה איש זעף וקצף ולא שמר כראוי אהבת וכבוד אשתו ובחמתו קם והכה אותה מכות אכזריות עד אשר נשארו סימני אכזריותו בחוץ לעין כל. ובכל זאת האשה הלכה עמו אל הבית דין להמליץ בעדו לפני המלך. אכן אך פתחה פיה לדבר והמלך בראותו צרבת המפה על פניה שאלה מה זה ועל מה זה? ותתחלחל האשה וענתה כך וכך כדי לבקש אמתלה לאשה ולא הצליח בינה. ויען אחד מן העומדים שם ויאמר הלא הם הסימנים ממכות אשה האכזרי. ויתמה המלך מאד וידבר אל האשה, לאיש אשר אלה לו נעשית סגור הלא רק לקטגור תוכל להגיש לפנינו, ומשפט השופטים יצא להרשיע את השר ולהענישו.

ובזה יתבאר איך ראש השנה שחל בשבת פעמים שהוא לטובתנו ופעמים שהוא סימן לרעה חס ושלום, כי ישראל שחטאו כל

השנה, בעלות קול השופר ביום הדין מצפים שתקיעותינו יערבב השטן וזכות התקיעות יהיו לסגור. וכל זה כשחל ראש השנה בחל אבל כשחל בשבת איך ימצא לנו זכות לצדקנו ביום הדין? אכן לזה בא השבת שהיא בת זוגה לישראל כמה דאמרו רז"ל (בר"ר יא') להיות סגור בעדינו לפני מלך המלכים והשבת יוצאת ובאה לפני כסא כבודו דכתיב ביני וביני ישראל אות היא לעלם (שמות ל"א י"ז) ובזכות שישאר משמרים השבת כראוי הקב"ה מוחל עונותיהם. אבל כל זה דוקא כל זמן שישאר מקימין את השבת, אבל כשאין משמרים את בת זוגם כראוי, ואדרבא מחללין את כבודה פרבים בפרהסיא, איך תעשה השבת סגור להצדיק משפטנו, הלא תעשה קטגור.

ועל כן כשרז"ל אסרו לתקע בשבת הוי כדי להרחיק מחלול שבת משום גזרה שמיא יעבידנו ד' אמות ברשות הרבים (ר"ה כט') אבל מי שמחלל כל השנה את השבת בטלטול הלא אז לא לבד שלא נעשה סגור לפנינו אלא אחרי שלא איערבב שטן שוב צריכים לדאג לדברי רבי יצחק כל שנה שאין תוקעין בתחלתה מריעין לה בסופה. ובפרט בשנים פאלו שראש השנה חל בשבת נתאמץ בתשובה בלי הפסק, כי המפלא ממנו בל נדע ובמכסה ממנו בל נשאל, ומי יודע אחרית השנה אם טוב ואם רע הוא, וכבר אמרנו (ר"ה טז ע"א) כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה". עכ"ל.

אומר הערוך לנר, הבנה מאוד ברורה. שבת יכולה להמליץ טוב בעדינו ולהביא לנו ברכה יותר מאשר שופר. ובפרט איך שהמשך חכמה מדבר שחז"ל ביטלו את השופר מפני כבוד השבת. זה גופא מגדיל את כבוד השבת, ועד כמה שמכבדים את השבת, השבת מליצה טובה לישראל ויכולה להביא הצלחות וברכות לכלל ישראל. אבל אם חס ושלוש מכים אותה או שלא מכבדים אותה, הסגור הזה חס ושלוש מתהפך.

את דברי הערוך לנר הזה, מסתמא יזכירו אותו הרבה ביום ראש השנה, אך החכמה היא להזכיר אותו עכשיו, שיש לנו עוד כמה שבתות עד ראש השנה, ואם אנחנו נתחזק בשמירת השבת בכל החלקים שנוגעים לנו, ודאי שאנחנו באים עם הזכות הזאת של השבת.

"מלכותא דרקייעא" כעין "מלכותא דארעא"

כתוב בחז"ל "מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא". אומר רבי ירוחם ממיר, במלכותא דארעא אנחנו יודעים שעולם המסחר בנוי על אשראי - קרדיט. אדם שאין לו כסף, הוא לוקח באשראי, וככה עולם המסחר מתקיים. עד כדי כך, אדם יכול לקחת כסף באשראי ולשלם אותו במשך שלושים שנה. אדם לוקח משכנתא ופורע אותה במשך שלושים שנה. זה הרבה זמן, והעולם בנוי ככה. אדם יכול לקבל באשראי סכומים גדולים מאוד, ובמה זה תלוי? באמון שיש לו.

אדם שהוא אמין, הוא יכול להוציא עשרות משכנתאות. אנשים בעלי עסקים גדולים יכולים לקחת מיליונים בתשלומים ארוכים, כיוון שיש להם אשראי, וככה עולם העסקים יכול להתקיים, כשאין מזומנים.

אומר רבי ירוחם, אותו הדבר גם במלכותא דרקייעא. כשאין לאדם מזומנים, כשאין לו מספיק מליצי יושר, אדם יכול לקבל באשראי. אדם שעושה קבלה טובה, הקב"ה נותן לו באשראי, יכול להיות שיש לאדם אשראי שמחזיק 360 תשלומים, יכול להיות שכל שנה מחדש אדם מקבל אשראי חדש לעשרות שנים. ואם אדם אמין, הוא יכול להחזיק אשראי שנים רבות.

אם אדם משלם את המשכנתא שלו, אפילו שזה תשלום קטן, זה אחד חלקי 360, אבל אם הוא משלם, מחזיקים את העסק. ואם חס ושלוש הוא מפסיק לשלם, שוברים את כל העסק.

אומר רבי ירוחם אותו הדבר במלכותא דרקייעא, אם השם יתברך רואה שהאדם הוא אמין, אדם יכול לקבל קבלה קטנה והקב"ה מחשיב לו את מה שהוא יעשה בהמשך. ואם למדנו פה איזה כוח יש למצוות שבת, אם כתוב פה ששבת יכולה להביא לנו כתיבה וחתומה טובה יותר מבשנים שיש תקיעת שופר, והכל תלוי ועומד בשמירת השבת ובכבוד השבת. אם אדם נרתם, מקבל על עצמו משהו, מה שלא יהיה, אם הוא נוגע בכבוד השבת, בשמירת השבת, במעלת השבת, אין לשער ואין לתאר כמה שאדם יכול לזכות. ודווקא עכשיו, כמה שבתות לפני ראש השנה, זה הזמן שאנחנו יכולים וצריכים לחפש את הפרקליטים שיכולים לעמוד לימינו. "כי נעמד לימין אגביון להושיע משפטי נפשו" (תהלים קט, לא).

כשאנחנו עומדים "כדלים וכרשים", אף אחד לא יכול לבוא עם הזכויות שלו. אנחנו באים עם מליצי יושר, והמליצי יושר הטובים ביותר זה אלו שהקב"ה אומר עליהם שהם המליצי יושר.

ואם הרמב"ם (הלכות תשובה ג' ב') מתאר לנו שזה עניין של משקל של המצוות, "ושקול זה אינו לפי מנין ההציות והעונות אלא לפי גדלם. יש זכות שהיא כנגד כמה עונות... ויש עון שהיא כנגד כמה זכיות... ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין ההציות כנגד העונות". וחז"ל אומרים לנו ששקולה שבת ככל המצוות, זה פשוט וברור איזה משקל עצום יש לשבת. והשבת כוללת הלכות שבת וכל ענייני השבת.

"מקדש שביעי כראוי לו" או "שומר שבת כדת מחללו"

החפץ חיים כותב: "והנה אנו אומרים בזמירות של ליל שבת, כל מקדש שביעי כראוי לו, כל שומר שבת כדת מחללו, שכרו הרבה מאד על פי פעלו וגו': ולכאורה צריך להבין כפל הלשון "מקדש שביעי כראוי, שמר שבת מחללו"? ויש לבאר, דקדוש השבת כראוי קאי על אותם האנשים שמקדשים את השבת במעשיהם ודבוריהם ומחשבותיהם, ואינם מסיחים דעתם מקדשת השבת והם נקראים מקדשי שביעי כראוי, וישנם אנשים שזוהרים בשבת רק שלא לחלל אותו במעשה, אבל אינם שמים על לבם לקדשו כראוי בדבור ובמחשבה והם נקראים שומרי שבת מחללו, ואף שלשניהם יש שכר שמירת השבת אבל בכ"ז אינו דומה שכרם זל"ז, וזהו מ"ש שכרו הרבה מאד על פי פעלו, ששכרו של כל אדם כפי פעלו..." (בית ישראל - פרק ב). שבת זה יום שאנחנו יכולים וצריכים להטעין את הנשמה שלנו, לא רק את הגוף. שבת זה יום שאדם מתמלא, יום שהנשמה שלו מתרוממת. ובשביל זה צריך לעסוק גם כן בחלקים של הנשמה, לא רק בחלקים של הגוף. "דכלהו שיתא יומא מניה מתברכין" השבת היא מקור הברכה. ולכן כתוב מפורש שיש נפקא מינה גדולה איך אדם מקבל את השבת. "לקראת שבת לבו ונלכה כי היא מקור הברכה". בזה שיש את הקבלה, את ההכנה. זה גופא משייך את האדם למקור הברכה. וזה עבודה נפלאה שיש לנו, שזה ממש הלכה למעשה.

וזה התפילה שלנו, לשמור שבת כראוי, ולזכות יחד עם כל כלל ישראל לכתובה וחתומה טובה.

לרפואתה השלמה של הדסה בת שושנה בתושח"י